

LEFAPHA LA FREISTATA LA MESEBETSI YA SETJHABA LE MAWALA A MOTHEO A TSHEBETSO

BUKANA YA TATAISO NTSHETSOPELE YA MOLAO WA PHIHLELLO YA LESEDI, wa 2000 (MOLAO 2 WA 2000)

PONELOPELE YA LEFAPHA

Freistata e tswetseng pele ka tsamaiso ya mawala a motheo a tshebetso a sireletsehileng.

MAIKEMISETSO A LEFAPHA

Tsamaiso, phano, ntlafatso ya mawala a motheo a tshebetso le taolo e phethahetseng ya thepa.

Letona (MEC) ke Mme MA Koloji

Acting Hlooho ya Lefapha (HOD) ke Monghadi ME Mohlahlo

A. DINTLHA TSA KGOKAHANO

Mohlanka wa Lesedi

Monghadi M Mohlahlo

Aterese: Room 310 OR Tambo House
cor. St Andrews and Markgraaff Streets
BLOEMFONTEIN
9301

Aterese ya poso: PO Box 690
BLOEMFONTEIN
9300

Mohala: (051) 492-3909 / 492-3766
Fekse: 086 535 4334
Imeili: hodoffice@fsworks.gov.za

Adv K Moletse

Aterese: Room 206 OR Tambo House
cor. St Andrews and Markgraaff Streets
BLOEMFONTEIN
9301

Aterese ya poso: PO Box 690
BLOEMFONTEIN
9300

Mohala: (051) 492-3813 / 492-3719
Fekse: 086 643 7779
Imeili: mosalat@fsworks.gov.za

B. TATAISO YA KAROLO 10

Khomishene ya Ditokelo tsa Botho ya Afrika Borwa e hlophisitse bukana ya tataiso ya ho sebedisa Molao. Dipotso dife kapa dife di ka lebiswa ho:

Yuniti ya PAIA
Sebaka sa Dipatlisiso le Ditokomane
Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho
Private Bag X2700
HOUGHTON
2041

Mohala: (011) 877 3821/3645
Fekse: (011) 403 0668
Imeili: tsebulela@sahrc.org.za
Websaete: www.sahrc.org.za

C. PHIHLELLO YA DIREKOTO TSA LEFAPHA

(a) Dihlooho le dihlopha tsa direkoto

Dihlooho le dihlopha tsa direkoto tsa Lefapha dikenyeletsa tse latelang:

- Metsotso ya dikopano
- Dipampiri tsa dipuo ka Letona (MEC) le basebetsi ba bang
- Diwekeshopo le diseminara
- Ditlaleho
- Dibuka
- Ditletlebo tse fumanweng
- Bophatlalatsi ba ditaba
- Maano
- Direkoto tsa khiri
- Maano a kuno
- Ditekanyetso
- Meralo ya mawala a tshebetso
- Ditokomane tsa dikopo tsa MTEF
- Ditokomane tsa kuno

(b) Kopo ya lesedi

- (i) Direkoto tse fumanehang ntle le hore di koptjwe
Lenane le latelang le teka direkoto tse fumanehang ntle le hore di koptjwe le mokgwa oo difumanehang ka oona:

E A FUMANEHA HO ETSA KHOPHI	
(i) Tlaleho ya Selemo le selemo (ii) Masedinyana a Lefapha a yang Setjhabeng (iii) Ditekanyetso tsa Letona (MEC) (iv) Moralo wa Kgwebo	*Dikhophi di ka fumaneha ha di koptjwa ho Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi
*Dikhophi di ka fumanwa ka ho lefellwa R0.60 bakeng sa leqhephe ka leng ntle le ha o ka e romellwa ka khomputha.	

(ii) Metjha ya kopo bakeng sa dikopo tse ding

- Ya etsang kopo o lokela ho fumantshwa rekoto ya Lefapha ha feela a latela tsena tse latelang:
 - Ditlhoko tsohle tsa metjha ya kopo tse boletsweng Molaong, tse amanang le kopo ya phihlello ya rekoto eo, mme phihlello ya rekoto eo e sa hanwa ka mabaka afe kapa afe a kgano a boletsweng Molaong. Ho ka ikopanngwa le Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi ho fana ka lesedi le fetang moo mabapi le mabaka a kgano.
 - Ya etsang kopo o lokela ho sebedisa foromo e hatsitsweng ho tswa Pampiring ya Mmuso (Government Gazette). Khophi ya yona e hoketswe.
- Ya etsang kopo o lokela ho bolela ebang kopo e le ya khophi ya rekoto kapa a batla ho balla rekoto eo dikantorong tsa Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi.
- Kapa, ebang rekoto e se ka mokgwa wa tokomane e ka shejwa ka mokgwa oo ho kopilweng ka ona, ha ho kgonahala.
- Ha motho a etsa kopo ka mokgwa o itseng o tshwanela ho fumantshwa rekoto ka ona mokgwa oo a kopileng ka ona. Ha kopo eo e dumellwa ha a tshwanela ho itshunya ho sa hloka hlahale tsamaisong ya Lefapha la SACR, kapa a senye rekoto eo, kapa a itshunyatshunye ditokelong tsa bongodi tseo e seng tsa Mmuso. Ha a sa fumantshwe rekoto eo ka mokgwa oo a e kopileng ka ona empa a e fumantshwa ka mokgwa o mong, tefello ha e a lokela ho feta ya mokgwa o kopilweng pele.
- Ebang motho ya entseng kopo, hodima a filwe karabo ya kopo ya rekoto ka lengolo a batla ho arajwa ka tsela enngwe (mohl: ka mohala), sena se lokela ho hlahoswa.

- Ha ya etsang kopo ya lesedi a e etsa lebitsong la motho e mong, o lokela ho fana ka maemo ao ho etswang kopo ka ona.
- Ha ya etsang kopo a sa tsebe ho bala kapa ho ngola, kapa a sa itekanela, a ka etsa kopo ya rekoto ka molomo. Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi o lokela ho tlatsa foromo lebitsong la ya etsang kopo mme a mo fe khophi ya yona.
- Ho ya ka Molao, mefuta e mebedi ya ditefello e lokela ho lefshwa; e leng tefello ya kopo ya rekoto le ya phihlello ya rekoto. Lesedi le mabapi le akhaonto ya banka le nomoro ya referense di ka fumanaha ho Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi. Ya etsang kopo o tla tsebiswa hore Tonakgolo e qollotse dihlopha tse itseng tsa batho tse sa lokelang ho lefa ditefello tsa phihlello ya rekoto mme o tla fumantshwa lesedi le batsi le mabapi le diqollo tseo ho tswa ho Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi.
- Ya etsang kopo ya rekoto o lokela ho lefa tefello ya kopo ya rekoto e batlahalang ya R35.
- Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi o lokela ho tsebisa ya etsang kopo ka lengolo la temoso, le mo kopang ho lefa tefello e boletsweng (ebang e le teng) pele a ka tswela pele ka kopo eo.
- Ya etsang kopo a ka etsa boipiletso ba ka hare, ha ho lokela, kapa kopo lekgotleng la dinyewe kgahlano le thendara kapa tefello ya kopo ya phihlello ya rekoto.
- Ka mora hore Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi a nke qeto ka kopo, ya etsang kopo o lokela ho tsebiswa ka qeto eo ka mokgwa oo a entseng kopo ka ona
- Ha kopo e dumelletse, tefello ya phumantsho ya rekoto e lokela ho lefshwa bakeng sa ho batlwa ha rekoto eo, ho e hlophisa, ho e hlahisa botjha, le bakeng sa nako e fetileng dihora tse behetsweng ho batla le ho hlophisa rekoto eo bakeng sa ho pepeswa. Ditefello di behwa ke lekgotla la phethahatso mme di hoketswe mona.

D. DITSHEBELETSO LE POPEHO YA LEFAPHA HO YA KA DITHEO TSA LONA

- (i) Ditshebeletso tsa Lefapha ha di a etsetswa setjhaba feela, empa di tobane haholo le ho fa mafapha a provense mawala a motheo a tshebetso. Ditshebeletso tseo lefapha le nang le tsona ke tse latelang:

a. BOTSAMAISI

Botsamaisi ke “karolo ya tshebetso” e ikarabellang mesebetsing e latelang ka hara lefapha:

- Ho etsa ditekanyetso tsa ditjhelete le ho tlaleha;

- Taolo ya kuno;
- Taolo ya ditjhelete
- Taolo ya tsa basebetsi, taolo ya kuno;
- Thekenoloji ya Dikgokahano
- Ditshebeletso tsa molao,le
- Ntshetsopele ya Popeho ya lefapha

a. LENANEO LE ATOLOSITSWENG LA MESEBETSI YA SETJHABA

Lenaneo le Atolositsweng la Mesebetsi ya Setjhaba (EPWP) ke le leng la mananeo a Mmuso wa Afrika Borwa a nako e kgutshwane ho ya ho e bohareng, le entsweng bakeng sa menyetla ya mesebetsi e kenyeleditseng thupello. Ke lenaneo la naha le akaretsang makala oohle a mmuso le maiteko a mmuso. EPWP e kenyeleditse maiteko disektara tse nne, e leng: mawala a motheo a tshebetso, disektara tsa Moruo, Setjhaba, Tikoloho le Botjhaba.

c. MESEBETSI YA SETJHABA

Ho fana ka ditshebeletso tsa boemo bo hodimo le tsa setegniki mafapheng bakeng sa meaho le mawala a motheo a amehang.

d. TAOLO YA THEPA

Tjhebo ya bolaodi bona ke phano e ntle le e phethahetseng, taolo le tlhokomelo ya ditlhoko tsa bodulo le thepa e sa tsamayeng bakeng sa mafapha a provense.

(ii) O ka fihlella ditshebeletso tsena jwang

Ho fumana ditshebeletso tsa lefapha, dikopo di lokela ho etswa ho Hlooho ya Lefapha

E. DITLHOPHISO TSA HO DUMELLA SETJHABA HO BA LE SEABO HO RALWENG HA MAANO LE TSHEBEDISONG YA MATLA.

1. Matsholo, jwalo jwalo, a hlophiswa ka nako e itseng Provenseng ka bophara. Sepheo ke ho kopana ha mmuso wa provense le baahi sefahleho le sefahleho ho hlalosa le ho ikarabella ho maano, mananeo le diprojeke.
2. Ho ya ka Molao le Ditaello tsa Lekgotla la Phethahatso la Provensi, Molao o phatlalatswa setjhabeng bakeng sa diphehiso le ditshisinyo tsa setjhaba pele o ka thehwa. Setjhaba se fuwa monyetla wa ho ngola diphehelo tsa sona kapa ho hlahella ka pela dikomiti tsa mesebetsi e fapaneng.
3. Molao e fapaneng ya provensi e dumella baahi ho thonya ditho tse tla sebetsa dikomiting tse itseng. Baemedi bana ba ka ba le seabo diqetong tse tla nkuwa.
4. Ho ya ka Molao wa Ntshetsopele ya Tsamaiso ya Toka, wa 2000, ha ho

ralwa melawana, setjhaba le sona se memelwa ho tla tshwaela ditabeng tse amang ditokelo tsa sona.

5. Hlasela-TV e hasetswa boemafofane, dipetlele le dibakeng tse ding tsa setjhaba moo lesedi le mabapi le tsa mmuso wa provensi le fuwang setjhaba teng.
6. Baphatlalatsi ba ditaba ba sebedisetswa ho fana ka lesedi setjhabeng.

F. DITHAROLLO TSE TENG HA DIPEHELO TSA MOLAO ONA DI SA LATELWE

Ya etsang kopo kapa motho wa boraro a ka etsa boipiletso ba ka hare kgahlano le qeto ya Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi ho Letona (MEC) kapa ho motho ya kgethilweng ke Letona pele matsatsi a 60 a feta. Boipiletso bo lokela ho romelwa Kantorong ya Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi, eo ho ya ka Molao a lokelang ho e fetisetsa ho ba Lekgotla la boipiletso. Ho feta moo, motho ya etsang kopo a ka etsa kopo ya thuso e loketseng lekgotleng la dinyewe ka mora hore a hlolehe ho fumana thuso ya tsamaiso ya ka hare. Ho na le pehelo ya ditefello bakeng sa tshebetso ena, mme ditefello tseo di kenyeditswe lenaneng le hoketsweng la ditefello.

G. NTJHAFATSO YA LESEDI LA BUKANA ENA

Ha ho hlokeha, Lefapha le tla ntjhafatsa lesedi la bukana ena.

H. PHUMANEHO YA BUKANA

Bukana ya Lefapha e fumaneha ka mokgwa o latelang:

- Khophi ya enngwe le enngwe ya dipuo tse tharo tsa mmuso e tla fuwa Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho; le kantoro enngwe le enngwe ya baahi, ya Khomishene.
- Bukana ena e tla phatlalatswa ka Sesotho, Senyesemane le Afrikaans
 - Bukana ena e fumaneha websaeteng ya Lefapha ho www.freestateonline.fs.gov.za.